

ВІДГУК ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу Полякової Євгенії Сергіївни на тему «Інтеграція інструментарію діагностики та контролінгу в системи стратегічного управління якістю продукції підприємств агропромислового виробництва: теорія, методологія, практика», подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дослідження. Сучасні тенденції розвитку агропромислового виробництва, що супроводжуються посиленням вимог до якісних параметрів і безпечності продукції, зростанням конкурентного тиску, нестабільністю виробничих витрат та ускладненням логістичного забезпечення, актуалізують необхідність удосконалення підходів до управління якістю на засадах стратегічної орієнтації. За таких умов традиційні механізми поточного контролю потребують доповнення комплексним інструментарієм, здатним забезпечувати своєчасне виявлення проблем, прогнозування змін та обґрунтування управлінських рішень з урахуванням довгострокових цілей розвитку підприємств. У цьому контексті науково обґрунтоване поєднання діагностичних процедур, інструментів контролінгу, стратегічного планування та механізмів коригувального управлінського впливу становить важливу передумову підвищення економічної ефективності, зміцнення ринкових позицій і забезпечення конкурентоспроможного розвитку суб'єктів агропромислового виробництва. Особливої актуальності досліджувана проблематика набуває в умовах воєнного стану, зростання невизначеності господарської діяльності, порушення традиційних ланцюгів постачання, обмеженості доступу до виробничих ресурсів та необхідності забезпечення відповідності вітчизняної продукції стандартам якості й безпечності, що визначають можливості її реалізації на внутрішньому та міжнародних ринках.

Слід зазначити, що дослідження виконано у відповідності до планів науково-дослідних робіт Інституту тваринництва Національної академії аграрних наук України.

Вказане є свідченням належного рівня актуальності та своєчасності теми дисертації Полякової Є.С.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Мета дисертаційної роботи та сукупність завдань, визначених для її досягнення, характеризуються логічною узгодженістю з предметом дослідження та відповідають спрямованості наукового пошуку. Концептуальну основу дослідження становлять фундаментальні положення економічної теорії, сучасні наукові підходи до стратегічного менеджменту, управління якістю продукції, економічної діагностики та контролінгу. Для розв'язання поставлених завдань здобувачкою залучено широкий спектр загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема системний та структурно-функціональний підходи, методи наукового аналізу й синтезу, класифікації та узагальнення, статистичного і факторного аналізу, дослідження витрат, економічного моделювання та стратегічного оцінювання. Структурна побудова дисертації, що охоплює п'ять змістовно взаємопов'язаних розділів, відображає послідовність реалізації авторського наукового задуму та забезпечує комплексність розгляду досліджуваної проблематики. Зокрема, виклад матеріалу здійснюється від узагальнення теоретичних засад і формування методологічного базису стратегічного управління якістю продукції до дослідження чинників її цінової конкурентоспроможності, обґрунтування організаційно-економічних механізмів інтеграції діагностичного та контролінгового інструментарію в управлінські системи підприємств і визначення стратегічних пріоритетів їх подальшого розвитку. Такий підхід забезпечує системність наукового дослідження, послідовність аргументації та змістову цілісність одержаних результатів.

Наукова новизна і зміст основних результатів дослідження. Наукові результати, заявлені у рефераті та розкриті в дисертації, доцільно розглядати за трьома групами новизни положеннями, запропонованими вперше, удосконаленими методичними й організаційними підходами та напрямками подальшого розвитку наукових засад. Оцінюючи винесені на захист положення слід відзначити, що автором:

вперше:

- обґрунтовані концептуальні засади ідентифікації місця управління якістю продукції в системі забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування підприємств агропромислового виробництва, яке, на відміну від існуючих підходів, ґрунтується на поєднанні якісних характеристик продукції, параметрів витрат, цінових конкурентних переваг і стратегічних результатів діяльності підприємства в єдиному контурі управлінського впливу;

- сформовано теоретичний базис стратегічного управління якістю продукції підприємств агропромислового виробництва, що передбачає впорядкування понятійно-категоріального апарату та встановлення логічних взаємозв'язків між категоріями якості, конкурентоспроможності, діагностики, контролінгу, витрат і стратегічного управління, що створює цілісне теоретичне підґрунтя для подальшої побудови відповідних систем менеджменту;

- обґрунтовано архітектуру системи стратегічного управління якістю продукції підприємств агропромислового виробництва, яка передбачає функціональне поєднання стратегічного планування, діагностики, контролінгу, інформаційно-аналітичного забезпечення, контролю й коригування управлінських рішень та забезпечує узгоджений вплив на параметри якості продукції й результати діяльності підприємства.

удосконалено:

- методичний підхід до аналітичного та діагностичного забезпечення стратегічного управління якістю продукції, який доповнено послідовністю процедур формування інформаційної бази, ідентифікації відхилень, визначення причин їх виникнення, оцінювання наслідків та обґрунтування коригувальних

стратегічних рішень;

- методологічні засади використання контролінгу в системах стратегічного управління якістю продукції, які, на відміну від фрагментарного застосування контрольних процедур, передбачають інтеграцію планування, моніторингу, аналізу відхилень, інформаційної підтримки та регулюючого впливу в єдиний безперервний цикл стратегічного управління;

- типологію систем стратегічного управління якістю продукції підприємств агропромислового виробництва, яка передбачає їх диференціацію за характером управлінської орієнтації, рівнем інтегрованості діагностичних і контролінгових процедур, ступенем формалізації управлінських рішень та особливостями інформаційно-аналітичного забезпечення;

- методичний підхід до оцінювання структурно-динамічних змін ефективності виробництва та реалізації основних видів продукції агропромислового виробництва, який забезпечує комплексне поєднання показників виробничої результативності, реалізації, якості та конкурентоспроможності продукції для виявлення тенденцій і стратегічно значимих змін;

- методичне забезпечення оцінювання впливу якості продукції на її цінову конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках, яке передбачає встановлення взаємозв'язків між якісними параметрами продукції, рівнем цін, витратами та ринковими позиціями підприємств, що розширює можливості обґрунтування стратегічних рішень у сфері управління якістю;

- діагностичні процедури ідентифікації впливу змін якості продукції на реалізацію стратегічних орієнтирів управління витратами, які передбачають визначення причинно-наслідкових зв'язків між зміною параметрів якості, ресурсними витратами, собівартістю, ціновими характеристиками та економічними результатами підприємства;

- функціонально-інструментальний підхід до побудови систем стратегічного управління якістю продукції, який ґрунтується на розмежуванні функцій стратегічного, аналітичного, діагностичного та контролінгового забезпечення і водночас передбачає їх узгоджену взаємодію в процесі підготовки, реалізації та коригування управлінських рішень;

- організаційно-економічний механізм інтеграції інструментарію діагностики й контролінгу в системи стратегічного управління якістю продукції підприємств агропромислового виробництва, архітектура якого поєднує цільову, функціональну, інструментальну, інформаційно-аналітичну та контрольну компоненти та забезпечує послідовність стратегічного реагування на відхилення параметрів якості від визначених орієнтирів;

- організаційно-методичні засади реалізації діагностичних і контролінгових процедур у стратегічному менеджменті підприємств агропромислового виробництва, які доповнено інструментарієм оцінювання економічних наслідків управлінських рішень за параметрами витрат, ефективності, конкурентоспроможності та результативності виробництва.

набули подальшого розвитку:

- науково-методичні засади інтеграції систем управління якістю продукції та управління витратами підприємств, які розвинено в частині узгодження стратегічних цілей щодо забезпечення необхідного рівня якості з ресурсними можливостями підприємства, параметрами собівартості та очікуваними економічними результатами;

- підходи до формування стратегічних орієнтирів підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємств агропромислового виробництва, які доповнено врахуванням результатів діагностики, контролінгу, змін ринкового середовища, витратних параметрів і цінової конкурентоспроможності продукції;

- теоретико-прикладні засади розвитку використання інструментарію діагностики та контролінгу в системах стратегічного управління якістю продукції, які розширено в напрямі підвищення адаптивності, інформаційної обґрунтованості та превентивної спрямованості стратегічних рішень підприємств агропромислового виробництва за умов трансформації конкурентного середовища.

З позицій обліку й контролінгу вагомою є можливість пов'язувати показники якості з витратами, управлінською інформацією, контролем відхилень і вимірюванням результативності рішень. Робота привертає увагу

спрямованістю на розбудову інформаційної основи стратегічних рішень щодо якості продукції. Підрозділи 2.1–2.2 містять підходи до формування діагностичної підтримки та контролінгових процедур, а підрозділ 3.3 розкриває зв'язки між параметрами якості й витратами. В підрозділах 4.3 та 5.1 розглянуто організаційну реалізацію відповідних процедур і їх узгодження з управлінням витратами. Цінною є постановка завдання перейти від фіксації виробничих відхилень до оцінювання їхньої економічної значущості для управління підприємством. Зміст дисертації характеризується цілісною логікою дослідження та орієнтованістю на розв'язання актуальних проблем управління якістю продукції підприємств агропромислового виробництва.

Практичне значення й апробація результатів. Практична цінність роботи пов'язана з можливістю застосування діагностичних процедур, контролінгових показників, механізмів виявлення відхилень та узгодження параметрів якості із витратами й очікуваними економічними результатами. Ступінь практичного впровадження результатів дослідження підтверджується відповідними документами.

Повнота викладення результатів у наукових публікаціях. Результати дисертації відображені у 26 наукових публікаціях (7 одноосібних), в тому числі: 14 статтях у вітчизняних наукових фахових виданнях, 8 статтях у зарубіжних наукових періодичних виданнях, які індексуються у світових наукометричних базах Scopus та WoS та 4 публікаціях в інших виданнях.

Відповідність змісту дисертації заявленій спеціальності. Проблематика дослідження стосується організаційно-економічних механізмів, методів та інструментів управління підприємствами, формування їх конкурентних переваг, управління якістю й витратами та стратегічного розвитку. За предметом, метою і характером отриманих результатів робота відповідає змістовому полю спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Дотримання принципів академічної доброчесності. У поданих для ознайомлення дисертації та рефераті наведено посилання на використані праці, перелік опублікованих результатів і відомості про особистий внесок здобувачки у співавторські публікації. Під час змістового аналізу цих матеріалів не встановлено очевидних ознак порушення принципів академічної доброчесності. Також спеціалізована перевірка текстових збігів, оцінювання першоджерел та інших документів не встановила наявності в дисертації некоректних текстових запозичень

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. Позитивно оцінюючи загальну логіку та отримані результати дослідження, слід звернути увагу на такі дискусійні положення:

1. У підрозділі 2.1 доцільно було б конкретизувати склад первинних облікових даних та систему їх верифікації, потрібних для визначення контрольованих параметрів якості, зокрема за різних технологій виробництва.

2. У підрозділі 2.2 методику контролінгу якості бажано доповнити матрицею відповідності між стратегічними КРІ, бюджетами центрів відповідальності, джерелами інформації та періодичністю управлінської звітності.

3. У підрозділі 3.1 (С. 149) аналіз структурно-динамічних змін ефективності функціонування підприємств доцільно було б більш виразно супроводити застереженнями про порівнянність статистичних рядів у воєнний період та вплив зміни охоплення звітності.

4. У підрозділі 3.2 (С. 173) оцінку цінової конкурентоспроможності варто доповнити окремим поясненням принципів очищення порівнюваних цін від інфляційних, сезонних, логістичних і якісно-асортиментних ефектів.

5. У підрозділі 3.3 корисно було б деталізувати методику розмежування витрат на забезпечення якості, витрат на контроль та втрат від внутрішніх і зовнішніх невідповідностей, щоб забезпечити зіставність управлінських оцінок.

6. У підрозділі 4.3 (С. 245) доцільно було б доповнити організаційно-методичні засади контролінгу прикладами форм управлінської звітності та порядком використання інформації для коригування бюджетів і стратегічних цільових показників.

Наведені зауваження стосуються окремих аспектів уточнення методичного апарату, перевірки практичної застосовності та подальшого розвитку представлених результатів і не заперечують наукової значущості постановки та авторського вирішення досліджуваної проблеми.

Загальний висновок.

Дисертація Полякової Євгенії Сергіївни «Інтеграція інструментарію діагностики та контролінгу в системи стратегічного управління якістю продукції підприємств агропромислового виробництва: теорія, методологія, практика» відповідає діючим вимогам, що встановлені до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук у відповідності з пп. 7, 8 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а її автор, Полякова Євгенія Сергіївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку і аудиту
Чорноморського національного
університету імені Петра Могили

Алла УЖВА

